

Négy böjt „nyitánya”: Tévét hónap 10-e

Egyetlen tragédia, négy böjtnap – így foglalható össze a zsidó hagyományban a Szentély pusztulásának emlékezete.

De mi értelme van ennyi gyásznak, évszázadokkal a történetek után? Vajon ezekből a gyásznapokból kirajzolódik valamiféle mögöttes logika?

Amit talán mindebből a legkönnyebb megértenünk és átéreznünk, az a nyári gyászydőszak: a három hét, ami Támuz 17-étől Áv 9-éig tart.

Hiszen ez egy egybefüggő és viszonylag átlátható folyamat, a maga halachikus vonzataival, az egyre erősödő gyászsokásokkal, amik a legkiemelkedőbb böjt- és gyásznapunkban csúcsoznak ki.

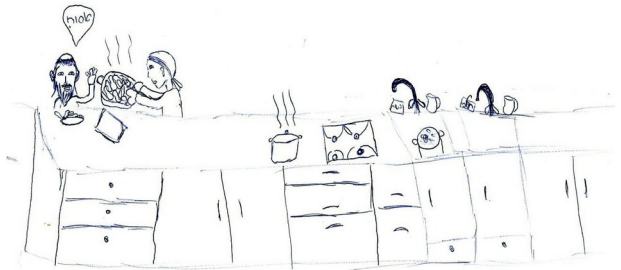
A most pénteken kezdődő gyásznaphoz, Tévét 10-éhez, és a Tisri hónap 3-án megtartott Gedáljá böjtjéhez már jóval nehezebb viszonyulunk. Talán segíti a megértést, ha arra gondolunk, hogy

a négy böjtnapnak mintegy a „közepén” áll Támuz 17-e és Áv 9-e, Gedáljá és Tévét hónap böjtje pedig a „két szélén”.

Ugyanis a Tévét havi böjt eseménye – a Jeruzsálem elleni ostrom kezdete – a Szentély pusztulása előtt másfél évvel, a Gedáljá elleni merénylet pedig a pusztulás után 4-5 évvel történt. Vagyis: a két „középső” böjtöt körülveszi, mintegy körülöleli egy bevezető böjt és egy levezető böjt.

Mindkettő fontos üzenetet hordoz számunkra. A „bevezető” böjt (Tévét 10-e) üzenete az, hogy a legjobb már csírájában elfojtani a bajt. A „levezetőé” (Gedáljá böjtje) pedig az, hogy sosincs késő a megtéréshez. Hiszen ez a böjt lényege: a megtérés, megbánás, útjaink kijavítása.

„Beszéljenek a nép szívére: testvéreink, nem a zsákruha, és nem a böjt az, aminek jó hatása van, hanem a megtérés és a jócselekedetek. Hiszen így találtuk Ninve történetében, hogy nem az áll róluk, hogy látta az Örökkévaló a zsákruhájukat és a böjtjüket. Hanem az, hogy

ת.י.י. ג. ה. ו. ז. ח. ט. י. יא. יב. יג. יד. טו. טז. יז. יח. יט. כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו. כז. כח. כט. ל. לא. לב. לג. לד. לה. לו. לז. לח. לט. מ. מא. מב. מג. מד. מה. מו. מז. מח. מט. נ. נא. נב. נג. נד. נה. נו. נז. נח. נט. ס. סא. סב. סג. סד. סה. סו. סז. סח. סט. ע. עא. עב. עג. עד. עה. עו. עז. עח. עט. פ. פא. פב. פג. פד. פה. פו. פז. פח.פט. צ. צא. צב. צג. צד. צה. צו. צז. צח. צט. ק. קא. קב. קג. קד. קה. קו. קז. קח. קט. קכ. קכא. קכב. קכג. קכד. קכה. קכו. קכז. קכח. קכט. קל. קלא. קלב. קלג. קלד. קלה. קלו. קלז. קלח. קלט. קס. קסא. קסב. קסג. קסד. קסה. קסו. קסז. קסח. קסט. קפ. קפא. קפב. קפג. קפד. קפה. קפו. קפז. קפח. קפט. קצ. קצא. קצב. קצג. קצד. קצה. קצו. קצז. קצח. קצט. קכ. קכא. קכב. קכג. קכד. קכה. קכו. קכז. קכח. קכט. קל. קלא. קלב. קלג. קלד. קלה. קלו. קלז. קלח. קלט. קס. קסא. קסב. קסג. קסד. קסה. קסו. קסז. קסח. קסט. קפ. קפא. קפב. קפג. קפד. קפה. קפו. קפז. קפח. קפט. קצ. קצא. קצב. קצג. קצד. קצה. קצו. קצז. קצח. קצט.

Farnadi-Jeruzálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: Budapest 1084 Scheiber Sándor u. 2.

Kiadásért, szerkesztésért felelős személy:
Szántó-Várnagy Binjomin rabbi

ISSN (bejegyzés folyamatban) (Online)

Megjelenik 150 példányban.

látta a cselekedeteiket.” (Rámbám, Hilchot Táánit 4:2, Joná 3:10 alapján)

Ez egyfajta „gyökerkezelés”: a Szentély lerombolását mi ugyanis nem azzal gondoljuk kijavítani, hogy felépítjük (esetleg ha már van ott egy másik épület, akkor azt leromboljuk).

Hanem mivel a Szentély számunkra a szellemi világokban gyökeredzik, ezért a pusztulását okozó szellemi romlást javítjuk ki. Ha ezt elérjük, akkor a Szentély újjáépülése már mintegy automatikus következmény.

Tévét hónap 10-e tehát talán mind a négy gyásznapi közül a leginkább optimista – már ha mondhatunk egyáltalán egy gyásznapról ilyesmit.

Hiszen azon a ponton, amikor a nap eseményei játszódtak, még állt a Szentély, a pusztulás pedig még másfél évig nem következett be.

Így ez a nap feleltethető meg a legmagasabb szintű emberek ambícióinak, akik képesek arra, hogy ne jussanak el a tragédiáig, hanem a veszélyeket előre látva már korán felkészüljenek, és elejét vegyék a bajnak.

Sokak számára ez a legkülönlegesebb böjt, halachikus értelemben is. Ez ugyanis az egyetlen olyan közösségi böjt nap, amit pénteki napon is megtartunk.

Egyben ez a legrövidebb böjt napunk is, melyet a téli napfordulóhoz közel, napkeltétől napnyugtáig tartunk meg, ami így kevesebb mint 12 óra. Talán ezért is látták úgy Bölcseink, hogy

egy ilyen rövid böjt beiktatása még a sábesz öröme előtt sem jelent akkora problémát, hogy az a nap szentségét elhomályosíthassa.

Érdekes, hogy a böjt ezen egyedülálló jellegzetességét nem találjuk meg leírva sem a Talmudban, sem a Sulchán Áruachban. Megtalálhatjuk azonban a Tanachban, Jechezkél próféta könyvében, aki így ír:

*„És szólt hozzám az Örökkévaló szava, a kilencedik évben, a tizedik hónapban, a tizedik napon, mondván: 'Ember fia, írd le magadnak **e napnak a nevét, éppen ezt a pontos napot!** Ostrom alá vette Babilónia királya Jeruzsálemet **ezen a pontos napon.**'”*

(Jechezkél 24:1-2)

Nem lehet nem észrevenni, hogy ez a rövid szöveg háromszorosan is hangsúlyozza a nap halaszthatatlan és kiemelkedő fontosságát. Sőt, úgy tűnik belőle, hogy ennek a napnak még saját neve is van!

Mindebből következik, hogy ezt a böjt napot kizárólag ezen a napon tarthatjuk meg, és – ellentétben a többi böjt nappal – nem halaszthatjuk el. Még akkor sem, ha péntekre esik.

Mi a teendő akkor, ha olyan közösségben imádkozunk, akik a téli esti imájukat a csillagok feljövetele után kezdik csak el? Akkor vajon tovább kell böjtölnünk, a kései ima végéig?

Ez a helyzet a mi közösségünkben is: Budapesten 17:05-kor a böjt már véget ér, de az ima csak 18:00-kor kezdődik el, kidusra és étkezésre pedig csak 19:00 után kerül sor.

Tehát a böjt után még további 2 órát tölténénk böjtöléssel, abban az időben, ami azonban már egészen bizonyosan a szombat szentségéhez tartozik!

Első pillantásra azt gondolhatnánk, hogy amint kimegy a böjt, máris ehetünk. Ezzel azonban az a probléma, hogy a szombat beálltával a kidus mondásának tórai kötelezett-

sége is megjelenik. Amíg nem mondtunk kidust, addig nem ehetünk (ld. *Sulchán Áru*ch OC 271:4). Semmi gond, gondolhatjuk, akkor majd elmondjuk a kidust, és utána eszünk.

Azonban a kidus előtt az esti imánkat kellene elmondani, benne a *Smá Jiszráél* szakaszával (ld. OC 235:2, *Misna Berura* 271:11). Arról nem is beszélve, hogy ahhoz, hogy a kidus érvényes legyen, a lakomát is rögtön meg kellene tartanunk (OC 273:1). Ha pedig mindezen túl vagyunk, akkor pontosan mit is teszünk amikor később a zsinagógába megyünk imádkozni? Vajon emiatt hagyjuk ki a közösségi imát ezen a napon?

Mindennek fényében a legegyszerűbbnek az látszik, ha inkább mégiscsak megvárjuk azt a két órát, és tovább böjtölünk. Hiszen például Támuz 17-én böjtölünk mi ennél hosszabban is – miért is ne tehetnénk meg most is?

Azért, mert láthatjuk, hogy a rabbik óvakodtak attól, hogy a szombat ünnepélyes jellegére a böjtnap rányomja a bélyegét.

Ezért a javasolt eljárás ilyen esetben az, hogy a naplemente és csillagok feljövetele közötti időben (idén Budapesten 16:35-kor) együnk, igyunk egy kicsit, törjük meg a böjtöt, kidus és lakoma nélkül¹.

NYELV ÉS HAGYOMÁNY

Nevek, hónapok és kivételek – a lelkesedés ideje

A zsidó nép teljes joggal büszke arra a különleges folytonosságra, mellyel szerves módon csatlakozik saját múltjához.

A héber anyanyelvi beszélők számára a Tóra, Tanach ősi szövegeinek olvasásánál mi sem természetesebb. Ezzel szemben a mai görögök vagy olaszok (a rómaiak utódai) aligha tudják saját ősi szövegeiket olvasni.

Ennek a jelenségnek talán a mindennapokban az egyik legérzékenyebb következménye az, ahogyan a saját neveinkhez viszonyulunk.

A mi neveinknek ugyanis jelentése van. Amit még meg is értünk!

Ha legközelebb társaságban járunk, kérdezzünk körbe: hányan vannak olyanok, akik tudják, hogy mit jelent a nevük? Az a szó, ami a számukra legfontosabb, amire ösztönösen felnéznek és másképpen reagálnak a kérésekre is, ha a nevén szólítják²?

Egy zsidó ember számára, akinek héber neve van (különösen, ha a civil életben is büszkén használja ezt a nevet), ez természetes. Hiszen számos név esetén még csak hébertudásra vagy etimológiai tippekre sincsen szükségünk, mivel maga a Tóra az, ami a nevek jelentését definiálja (ld. *Mózes* 1., 29:32-30:24)!

1 Ezt a választ kaptam kérdésemre Rabbi Aryeh Mordechy Rabinowitztól, Magyarország ortodox főrabbijától. Hangsúlyozta, hogy csak azok ehetnek, akik a késői minjennel szoktak imádkozni (ld. *Áru*ch *HáSulchán* 232:16, OC 89:6 alapján). Fontos a köztes időpont, mely bizonyos vélemények szerint már a böjt befejezése után van, más vélemények szerint azonban még a kidus kötelezettségét megelőzi.

Igaz, hogy OC 249:4-ben a csillagok feljövetele szerepel mint a péntek esti böjt befejezésének ideje, viszont ez nem szól arról az esetről, amikor késői minjennel imádkozunk. Kivételes módon ilyenkor hagyatkozhatunk többféle egyéb könnyítésre (melyek közül talán *Áru*ch *HáSulchán* 562:9 a legkiemelkedőbb).

2 Ld. *Dale Carnegie*, *Sikerkalauz* 1., II. rész, 3. fejezet.

Mindezzel együtt, mind a Tórában, mind a Tanachban, mind a Talmudban bőven találhatunk olyan neveket, melyek jól láthatóan nem héber eredetűek.

Talán a legfeltűnőbb ezeknek a kivételeknek a sorában maguknak a hónapoknak a nevei. Miközben joggal vagyunk büszkék a csaknem egyedülálló naptárunkra, mely Nap és Hold járását egyaránt figyelembe veszi, a hónapjaink nevei arámi eredetűek (*ld. Rám-bán magyarázata Mózes 2., 12:2-höz*).

Vajon vannak a hónapoknak hagyományos és héber nevei is? A Tanach elsősorban megnevezés helyett sorszámokat használ. A *Széfer Jecirában*, a Kabbala egyik legősibb alapkönyvében azonban megtaláljuk a 12 hónapnak megfelelő 12 jelleget,

melyet az utóbbi hónapok újholdjai során az Omek magazin végén is igyekszem feltüntetni.

Ezen 12 megnevezés közül szembeötlő kivétel az éppen aktuális *Tévét* hónap jellege – héberül *rogez*, melyet magyarul leggyakrabban *haragnak* fordítunk. Furcsa azonban, hogy a harag az egyetlen negatív fogalom a 12 közül. A kifejezés a legutóbbi hetiszakaszban is szerepelt:

„*Ne izgassátok fel magatokat az úton [ál tirgezu báderech].*” (Mózes 1., 45:24)

Itt – és sok más helyen – azonban ez a szó nemcsak haragot, hanem izgatottságot és lelkesedést is kifejez. Ez alapján azt javasolhatjuk, hogy az aktuális hónap jellege nem a *harag*, hanem a *lelkesedés*.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este:** 15:18 és 15:55 között.

Szombat kimenetele: 17:06.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:40-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Szombat reggel 8:30-tól tanulunk, 9:00-tól imádkozunk.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Tévét hónap 10-i böjtnap: pénteken (*január 10-én*) 5:50-től 17:05-ig³.

ÚJDONSÁG! Digitális imakönyv: telefonról is követhető, héberül gyakorolható szövegek az imakönyvből, a Tórából és Eszter könyvéből. <https://betjehuda.hu/digitalis-imakonyv/>

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában január hónapban:

Január 11-én (**ezen a héten!**), *Vájechi* szombatján és

Január 25-én, *Váéra* szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

3 Azok, akik olyan közösségbe járnak, ahol a péntek esti ima ennél később kezdődik, budapesti idő szerint 16:35-kor már törjék meg a böjtöt egy kevés ivással (vagy akár evéssel, de ne étkezéssel). Ennek bővebb magyarázatát, indoklását lásd fenti első cikkünkben.